

POSTANOWIENIE

Dnia 27 maja 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Grubba (przewodniczący)

SSN Dorota Rysińska

SSN Andrzej Stępka (sprawozdawca)

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k., bez udziału stron,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 27 maja 2014 r.,
w sprawie **T. M.** skazanego z art. 158 § 1 k.k.,
wobec którego zarządzono wykonanie kary pozbawienia wolności,
kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich na korzyść T. M. od
postanowienia Sądu Okręgowego w O. z dnia 17 maja 2013r., w sprawie ... 255/13,
utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w N. z dnia 11 marca
2013 r., sygn. akt ... 317/13,

p o s t a n o w i ł

**uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi
Okręgowemu w O. do ponownego rozpoznania w postępowaniu
odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w N. z dnia 16 czerwca 2011 r., sygn. akt ... 179/10, T. M. został uznany za winnego popełnienia zarzuconego mu czynu z art. 158 § 1 k.k. i za to wymierzono mu karę 10 miesięcy pozbawienia wolności. Na podstawie art. 69 § 1 k.k. i art. 70 § 2 k.k. wykonanie orzeczonej wobec oskarżonego kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszono na okres 4 lat próby i na podstawie art. 73 § 2 k.k. oddano go pod dozór kuratora sądowego.

Na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. zwolniono oskarżonego w całości od zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych.

Wyrok ten uprawomocnił się w stosunku do T. M. w dniu 26 lipca 2011 r. (k. 196-197, akt ... 179/10).

W dniu 5 lutego 2013 r. kurator zawodowy złożył do Sądu Rejonowego w N. wniosek o zarządzenie wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności wobec skazanego T. M. (k. 46, akta dozoru ... 386/11). Po rozpoznaniu tego wniosku, Sąd Rejonowy w N. postanowieniem z dnia 11 marca 2013 r., w sprawie Ko 317/13, na podstawie art. 75 § 2 k.k. zarządził wobec skazanego T. M. wykonanie w/w kary 10 miesięcy pozbawienia wolności. Postanowienie to zostało zaskarżone przez skazanego (k. 60 akt ... 317/13). Sąd Okręgowy w O. po rozpoznaniu zażalenia, postanowieniem z dnia 17 maja 2013 r., w sprawie ... 255/13, utrzymał zaskarżone postanowienie w mocy.

Kasację od tego postanowienia w trybie art. 521 § 1 k.p.k. wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich, który na podstawie art. 523 § 1 k.p.k. zarzucił Sądowi odwoławczemu rażące naruszenie prawa procesowego, to jest art. 22 § 1 k.k.w. w zw. z art. 178 § 2 k.k.w., mające istotny wpływ na treść orzeczenia, polegające na rozpoznaniu przez Sąd Okręgowy zażalenia skazanego i wydaniu orzeczenia w przedmiocie zarządzenia wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności bez wysłuchania skazanego, który nie został zawiadomiony o terminie posiedzenia odwoławczego, co w konsekwencji stanowiło naruszenie jego prawa do obrony w postępowaniu wykonawczym.

W konkluzji kasacji wniesiono o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego w O. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Rzecznika Praw Obywatelskich jest zasadna w stopniu oczywistym, co pozwalało na jej rozpoznanie i uwzględnienie na posiedzeniu wyznaczonym na podstawie art. 535 § 5 k.p.k.

Należy przypomnieć, że przepis art. 22 § 1 k.k.w. wprowadza obowiązek każdorazowego zawiadamiania skazanego o terminie i celu posiedzenia. Przepis ten rozszerzył możliwości bezpośredniego udziału skazanego w posiedzeniu sądu. Jest to równocześnie jeden z przepisów kodeksu karnego wykonawczego, który

przewiduje równouprawnienie stron w postępowaniu wykonawczym i umożliwia realizację w tym stadium postępowania podstawowych zasad procesu karnego, to jest zasady bezpośredniości, zasady kontrydiktoryjności oraz zasad ustności i prawa do obrony. Brak zawiadomienia skazanego o terminie posiedzenia jest z reguły uchybieniem procesowym, które może mieć wpływ na treść orzeczenia. Skazany pozbawiony zostaje bowiem prawa do osobistej obrony, a także prawa do ewentualnego ustanowienia obrońcy w celu realizowania jego prawa do obrony w sytuacji, w której nie brałby udziału w posiedzeniu, co zgodnie z art. 22 § 1 k.k.w. nie wstrzymuje rozpoznania sprawy. Jakkolwiek stawiennictwo skazanego na posiedzenie nie jest obowiązkowe, to nie ulega wątpliwości, że musi on być zawsze prawidłowo zawiadomiony o terminie tego posiedzenia (*zob. Z. Hołda, K. Postulski, Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, Gdańsk 2005, s. 154-155; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2007 r., III KK 272/07, Lex Nr 341877*).

Analiza akt przedmiotowej sprawy dowodzi, że skazany T. M. istotnie nie został prawidłowo zawiadomiony o terminie posiedzenia odwoławczego Sądu Okręgowego w O. Zarządzeniem z dnia 15 kwietnia 2013 r. termin posiedzenia odwoławczego wyznaczono na dzień 17 maja 2013 r., o godz. 9:50. O terminie posiedzenia polecono zawiadomić skazanego T. M. i Prokuraturę Okręgową wokandą (k. 63, akt Ko 317/13). Zawiadomienie takie zostało wysłane na adres zamieszkania T. M. wskazany w zażaleniu - a mianowicie w miejscowości G., ul. W. 19/1. Ponieważ przesyłka nie została odebrana, Urząd Pocztowy zwrócił ją do Sądu po dwukrotnym awizowaniu. Na posiedzenie przed Sądem Okręgowym w dniu 17 maja 2013 r. skazany nie stawił się, zaś Sąd odwoławczy uznał, że T. M. został w sposób prawidłowy zawiadomiony o terminie posiedzenia odwoławczego i rozpoznał wniesione przez niego zażalenie (k. 64 – 65). Uwadze Sądu Okręgowego w O. umknął jednak fakt, iż skazany T. M. nadesłał do tego Sądu dwa pisma z dnia 24 kwietnia 2013 r. (data wpływu do Sądu Okręgowego 25 kwietnia 2013 r., k. 85 i 87), w których informował, że od dnia 9 kwietnia 2013 r. przebywa w Areszcie Śledczym w P. i w związku z tym wnosi o kierowanie korespondencji na adres tego Aresztu. Krytycznie należy zauważyć, iż na wskazany przez T. M. adres Aresztu Śledczego, Sąd odwoławczy już nie przesłał skazanemu zawiadomienia o terminie posiedzenia odwoławczego.

Należało przyznać rację Rzecznikowi Praw Obywatelskich, że niepowiadomienie T. M. o terminie posiedzenia odwoławczego, skutkowało pozbawieniem go prawa do obrony, zarówno poprzez brak możliwości przedstawienia argumentacji, mogącej mieć istotny wpływ na treść wydanego orzeczenia, jak również ewentualnego ustanowienia obrońcy. W sprawie skazanego przedmiotem rozważań sądu w toku posiedzenia w dniu 17 maja 2013 r. była kwestia trafności zarządzenia na podstawie art. 75 § 2 k.k. przez Sąd I instancji, wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności. Przepis ten przewiduje możliwość zarządzenia wykonania warunkowo zawieszanej kary m. in. wówczas, gdy skazany w okresie próby rażąco narusza porządek prawny. Nie można wykluczyć, że udział skazanego lub ewentualnie jego obrońcy w posiedzeniu Sądu odwoławczego miałyby istotne znaczenie. W tym przypadku zarządzenie warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności miało charakter fakultatywny, zaś w razie zapewnienia skazanemu możliwości realizacji prawa do obrony, mogło dojść do przekonania sądu o braku podstaw do zarządzenia wykonania kary. Tej chociażby hipotetycznej szansy skazany został pozbawiony wobec niezawiadomienia go w prawidłowy sposób o terminie posiedzenia.

Trafnie zarzucono w kasacji również rażące naruszenie przepisu art. 178 § 2 k.k.w., który zapewnia skazanemu prawo do udziału w posiedzeniu w przedmiocie zarządzenia wykonania kary. Z redakcji art. 178 § 2 k.k.w. wynika, że w przypadku, w którym przedmiotem rozważań sądu jest fakultatywne zarządzenie wykonania kary, regułą powinno być wysłuchanie skazanego lub jego obrońcy. Wyjaśnienia skazanego złożone przed sądem w toku postępowania wykonawczego stanowią pełnowartościowy dowód, zaś ich kształt może decydować o potrzebie lub braku potrzeby zarządzenia wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności na podstawie art. 75 § 2 k.k. Oznacza to, że sąd ma nie tylko zgodnie z art. 22 § 1 k.k.w. obowiązek zawiadomienia skazanego o terminie posiedzenia, ale również, że w wypadku jego niestawiennictwa oraz niestawiennictwa obrońcy, powinien sąd szczególnie ostrożnie korzystać z reguły, w myśl której niestawiennictwo skazanego lub jego obrońcy nie tamuje rozpoznania sprawy. Odstąpienie od wysłuchania powinno mieć charakter wyjątkowy i ograniczać się tylko do sytuacji, w których skazany swoim zachowaniem daje podstawy do

przyjęcia, iż nie zamierza brać udziału w posiedzeniu. Jednak dla przyjęcia, że skazany z własnej woli zrezygnował z udziału w posiedzeniu i nie korzysta z przysługujących mu w tym zakresie uprawnień, musi być prawidłowo zawiadomiony o terminie posiedzenia (*por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 18 czerwca 2009 r., IV KK 165/09, OSNKW 2009 r., z. 11, poz. 96; z dnia 29 września 2010 r., IV KK 228/10, Lex Nr 603800*).

Wskazane wyżej naruszenie przepisów prawa miało bez wątpienia charakter rażący i wywarło istotny wpływ na treść zaskarżonego postanowienia, skoro w jego wyniku prawo skazanego T. M. do obrony w postępowaniu wykonawczym w znacznym stopniu zostało ograniczone. W tej sytuacji należało uchylić zaskarżone kasacją postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Okręgowemu w O. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.